

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Caput primum

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

forma quatenus nata sit; tu' uni accipim' t' ob
4 caarum gravib' p'partare; q'ppe cum in b'is
ta libri hui' explicatio g'nerale. Idem u'it uelle
Tol. cu' dicit h'ntem explicatio in 1° libro g'na
tionib' & g'p'ositionum rerum natur' p'ncipis in
hoc 2do agere et p'ncipis uolunt' q' p'sequit'
res naturales sunt postea in 3° de ipso motu d'p'e,
De d'p'ositione u'it uoluit: D'p'ositione libri uide apud Tol: Quod u'it
re natur' p'p'ty et causis d'p'utet in p'p'ositione
inb' d'clarant. Ea u' occasione tractat h'nter
quoz et causis p' u'ens nempe et casu & fortuna
Qua' sit u'it p'p'os
q'nd' & d' monstris explicari solent q' monstra sit
q'dam quasi causam p'p'ta. p'p'os circa p'ncipal'
hui' 2^{di} libri multa q' p'p'os in p'p'te explicati
nos ea q' p'p'os sunt moneti quib' q' p'p'os
comprehendens quaru' p'p'os 2da nata emulan
artem explicabit

De Natura

Quartio p'a

De' u'it u'it p'p'os quoz p'p'te nata u'it
u'it p'p'te ut indicant l' p'p'os 17. et. Toloz
in 2do p'p'os q' p'p'os fundam'to 10 & 2da p'p'os p'p'os

Explicant verba Moyses
quiescit.

augmetationis & alterationis. Sed in
motu & quiete quidam accipiunt sane
cuius dissimilitudo ut sensus sit. Nam esse
apud motu tam ut quietis tam ut utrumque
idem sentire videtur quod aiant nam esse principium
motu & quietis principium non videtur. perens ubi
eo cesset nam esse principium motu & quietis in quo
nam sit principium motu & quietis sed per motu
& quietis aiant sit aiant. Quae ubi non aiant
mouent ut quod sunt id aiant sunt sicut anima
2 lib de anima textu 24. De id quo minus
motu mouemur localiter & utrumque non quod omnia
na sit causa boni omnium sed quod omnia vita sensus
localiter de utrumque sit ab aliqua anima.

Explicant verba Egidii
in quo est

in quo est finitudo. Egidii in quo est
Sensus est hic nam esse principium motu & quietis
causa existens in qua nam illa seu illud
apud motu non est per immediate essentialiter de eo habet
quo nec solet solitari per modum dicendi per
de quo in lib. posteriorum. Nam materia & forma
quod sit nam ad essentialiter rei aiant per hoc esse
physice componit. Excludunt a definitione

quae excludunt ab
essentia

p[er] h[ab]it[us] q[ui] o[mn]ia p[ri]ncipia extrinseca motu[m] qualitate[m]
 o[mn]es i[n] effi[ci]entes, ext[er]na & instrum[en]tales in
 re non com[un]itor: Hinc igit[ur] v[er]g[il] n[on] d[icit] h[ab]it[us] ra-
 turam q[ue] efficiat motu[m] caloris in aqua s[ed] p[er] se
 sua in sursum moveat & sic de calore. 2do
 excludunt[ur] o[mn]es p[ro]prietates p[ot]est[atis] & virtutes Causa 2da excludunt[ur].
 q[ue] licet rei natura p[er] se n[on] possint in 2do modo
 dicendi p[er] se n[on] t[ame]n in 1o & sic fit t[er]tia d[ist]inctio
 instrumentalia agendi p[ri]ncipia. Ipsa dem uoca Causa 3ta.
 bulis (p[ri]mo & p[er] se) excludunt[ur] et ^{acc.} subit[us] ex-
 q[ue] fiti & artes: Nam licet modic[us] v[er]g[il] p[er] se scripsit
 sanare possit p[ri]ncipiu[m] in illoq[ue] sanationis n[on]
 n[on] est illi 1o & p[er] se s[ed] t[ame]n auxiliat[ur]: accidit
 r. Corp[or]i natura ut sit medicamb.
 Definitio q[ue] attinet dicendu[m] in Arte e[st] Quas
 tantummodo e[st] natura n[on] s[ed] & forma[rum] ita n[on] 2do cap[itulo] Dicit[ur] in p[ri]mo Nat[ur]a.
 ut: Cum igit[ur] duplex natura sit altera forma altera
 natura &c: patet et vide q[uo]d natura d[ist]inctio p[ro]ter forma[rum]
 & natura nulli rei alij quoniam. Dicit[ur] e[st] co[m]positi Dubium
 tum e[st] natura respondet 1o sermone sic e[st] natura Solutio.
 simpliciu[m] ut patet. 2do respondet compositi in p[ri]mo
 natura diu est. n[on] pot[est] natural[is] seu h[ab]it[us] natura
 p[er] Arte cap[itulo] 1o. Definitio porro in dicto d[ist]inctio

Nāā ēī nī gūre ad māā nec ē māā nec forma s; nāā nī gūre sēn nāā
ē forma qđ dīfīntur.

Prōbāt

Obstāt

Respondēt

Quāre forma māā
est nāā quā māā

Nāā ē māā analogice
sūm

ut ē qđ cōe ad māā & formā qđ tñ s; gūre nec
ē dīfīntiōnē aliam aut modū s; tñ qđ gūre qācūq;
nāā dīfīntūt Actes nī pō cap. quā nī 2do dī
mpt: s; dīmpt nī 2do nāā nī cōi. qđ dī s; tñ
Minor qā sē dīmpt ē qđ cōe ad sūa mēbra dīm
Derha. s; dīcāt: Actes dīfīntūt illā nāā quā
res nāātes et artificialib; dīstīngūt s; dī s; tñ
quā sōla forma qđ sōla forma dīfīntūt qđ dī
Minor qā māā quāq; sūa sūt res artificialē.
Respondēt rēgūdo minore ad probātōē dī mē
tēriā rē mē artificialē nī ēē illam pō pīma
s; totū cōpōsītū. Notabī aut formā māā
ēē māā quā māā sicuti et māā est. Vn
qđ r. nī pō cap. Actes māā dī unū mē cōi
quā cum ē forma: s; rē ē s; forma nī ubi s; tñ
s; tñ māā tñ nī forma qđ dī. Ex quē s; tñ māā
nāā ē māā nō univocē s; analogicē tñ dīcī. Nō
desūt tñ qđ gūre equē probabīle ēē qđ s; tñ
pā pīcipū cōe dī essentialis pō de utraq; univocē
ē dīcī viderē. Vn cum qđ dī ē nīquāt qđ māā alit
s; tñ nāā & alitē forma: s; hoc dīcī s; tñ s; tñ
s; tñ ut quāq; s; tñ argūt quā cum cōe
mētia univocē cōe dī gūre cōe s; tñ pō s; tñ

Obiectio.

Solutio.

motus nō in a q̄dam ad formā augurandus. Ex quo
fieri apparet responso ad id q̄ obijci solet: Idem
nō est principium generationis: q̄ nōc nōa motus
& quies principii: In primis nō motus & quies
ut sic sumuntur nec proprie nec impropie ac pri
uatiue sunt generata: Deinde quod sit et autem
denik absolute sumpto falsum dicimus illud eē
et eo q̄ principium est totum per generationem quom
uni nōa eē ad alterum sicut generat hoc loco. Ma
nifestum q̄ est ex dictis p̄ omni oīo conijct
nōa & formam p̄prie ac physice loquendo nōa
rati eē de oīs motus ab ea ut nōa t̄ p̄denti
sine — passine t̄m. (includendo t̄m sub passine
principii nō t̄m nōa s̄ et formam) sine actiue
& passine simul proprie ratiōes diu. De passine
et eorum cuius nōa & forma eē t̄m principii passine
motus s̄dm rationem sententia recte a p̄t̄e eor ratiō
diu eiusq̄ motum licet ab extrinseco nempe ab ang
lo profusā ratiōem esse. Si dicat oīs motus na
turalis localis t̄t terminat̄ a quo & ad quem
caeli motus nō t̄t eiusmodi terminor̄. Respondet
maiorē eē nōa et motu locali recto qualis est
motus ignis v̄g. non et motu circulari qualis est
caeli motus: Quamuis in ipso et modo & liquo
dicitur.

Obiectio.

Responsio.

Dele terminy à quo & ad quem noty sedm ptes ^{Et no aliquo dant}
 quaterz una p^o cali modo e^o ni hoc loco modo ^{termini Ague & ad}
 ni alio licet totum calum adaequati p^o fit ni eode^o ^{que ni nota cali.}
 loco eodem no responder cum obijcti: Ploty naatur ^{Ala dicitur.}
 non fit ni loco naati p^o cali noty fit ni loco xa
 twali g^o & De hac re plura videant apud tal. ^{ut voluerunt.}
 q. 3. & amibi. q. 2. art. 3. q. num anima in nae
 & finitioe g^o tunc edocent q. 4.

De Arte — Sen rebg artificis

Quaestio 2da

Tria bi explicabimz in hac q^o p^o 1o ^{Quomodo res} ^{trihis explicat}
 naatur ab artificialibz distinguant. 2do Num ^{1^o}
 artificiosa forma distinguat à stibz & quãtita ^{2^o}
 te. 3to De artibz & nae effectibz. Quod ad ^{3^o}
 1° attinet tum aliq^o multu^o tum u^o hoc p^o h^o
 m^o discriminare res naatur secerm^o ab artificialibz
 q^o naatur sicut principium in h^o s^o m^o noty ^{Discrimine n^o res nae,}
 eo no^o quo dicitur est artificiales aut minime. ^{et artificiales.}
 Ita Artes 1o cap. tex. 2. & 6 stb. 4to. & 12 Metaph.
 c. 3. tex. 4. plura d^o ip^o p^o h^o t^o quom^o t^o à p^o
 dissepant ars de nae de quom^o illa^o hac omu.
 tek scribit tal. ni. 2° cap. q. 6. exalificat u^o
 ac solidissime amonit: q. 5. Obijcet primo.

Obiectio. 1a.

plurima forma artificialis est principium motus
& quod est in quo se: quia forma navis vel
est principium se in navis velobit nonobstant
forma globi rota &c: per ars quod pulsandi
at baras videat se se principia suorum actuum.

Solutio.

Respondens per hoc autem formas artificiales non
quarumcumque non esse principium se motus sed tamen motus
motus. Vt utique accedit quod motus accidit: sic for-
ma navis & globi non est causa in absolute no-
ueant navis & globi sed ut facilius & utiq; aliquid
ita non causant hae forma sed potius modificant
motum. De formis tamen artificialibus ut et latius
animi dicendum est quod non tamen sunt principium mo-
di motus sed et motus se: Distinguitur tamen a

Quomodo distinguitur ab
habitu animi.

Obiectio 2a

naa quia non est habitus illi subiecto per se
& essentialiter sed per accidens tamen. De obiecto est
forma artificialis non sit intrinseca rei ut lignorum
quatenus lignum est ens reale, intrinseca tamen est reus
artificialis quatenus artificialis est; impossibile enim
est ut aliquid sit artificiosum absque forma artificiali.

Solutio.

Prodeo res hic loquitur et principium intrinsecum ens reale
se de a ens reale per accidens arguitur per sua arti-
ficialia. Unde maior illa: Omnis forma intrinseca
est se principium motus intelligenda est et formis motus
se.

Seus est huiusmodi se quod unum facit ex per se hanc materiam
& formam quae ut hinc quo parte artificialis forma &
Istem unum non consistit.

Est hoc loco Dubium positum an effectum aliquom Dubium
naturam producat? Respondetur in neg. Solutio
formam artificiosam sic illum naturae opus in
sua efficiere. probatur quia ars non aliter concurrens
cum artefacto quam tradendo ei regulas & precepta
opus faciendi: sed huiusmodi regula non sunt nimis
inducendi forma atque naturam in materia.

Quia inter cetera est hoc Discrimine different
forma artificialiter a naturis; quae naturae sunt arti
ua & quasi vita indita; artificiosa vero tanquam
stolidae ac emortuae nullam efficiendi vim habent
quippe unum nihil aliud sunt quam compositio ordo &
figura seu modus quodam ac determinatio quantita
tis. Itaque sicut Quantitas ex natura sua omni
artificialis est ex parte datae a natura velut arte
ra natura ad sustinenda accidentia: Ita forma per
artem induta nulla ex se ad agendum effica
citate obtinent. Obiicitur. De doli fatuam quae
fateri potest politiam c. 3. & potest fieri c. 3. septima 14.

Discrimine inter res
artificiales hanc,
let.

Da obiecto aut hinc illud sponte discurrere. Item Aristoteles in
 lumbera lignea quae Apuleius in libro 10 notum Attica,
 cum ponderibus atque aëre mixto incluso ita librata
 fuisse refert, ut in aëre medio suspensa uolitaris.
 Obiecto hinc.
 Præterea hoc ipsum probatur ut artificis alchimici
 studio cuius profectores uerum aurum à se fieri pōdi
 cant; uerū sit aut nō est hinc eorum opore & sumptu
 fimum abire. Ad priora duo de id gemis dicitur
 quibus responderi statuas istas hinc: nō moueri
 à suis formis nec ab arte sed à nāa compositio
 mixta latente artificis machinatio & argento uino
 & id genus alijs quae notum compositio efficiunt sicut
 uidemus in horologijs quae librata certa tē pōdi
 ritq; mouentur. Motus quoque istos aut nō efficit sed
 modificat. Et tamen licet nec ars nec forma
 artis notū aliquo se efficiere quibus factū in
 modum quēdam adhibere ut hoc aut illo pōdi
 fiat: Sic u. g. saltatio à mouendi potia nati
 ut efficiatur & experietur ab arte uel ut elegā
 ter conuincere ac numerose fiat. Dicitur autem est
 artem in sua efficere nō pōe opō nāa; quia in alicui
 utq; artina pōssimis applicando dicitur nō ē quāsi
 multa nāa opa efficiat ut patet in medicina quae
 natura herbarum uirtute agnis corporis sanitatem

Respondet ad
 aliter.

Quomodo autem nāa
 possit effici.

reddat & in multis artibus q̄ igni adhibito aliquid eiusmo
 di cuius naturam variè naturam imutât. qua et ioc
 Dæmones diuersas formas animalium imperfectum in
 naturam induunt. Ad Alchimistica q̄ attinet respondeat
 eam impossibile esse ut in sua aurum producat: utrum
 uero in aliena id est applicando naturam actiua passiuam
 adhibendo utq; naturam mixtionem & temperiem, sulphu
 ri & argenteo nino efficere possit quærens sum est.
 Combr: cu Henrico, Cardine, Cynera & M
 zardulano existimat id fieri posse quamvis n̄ nisi
 admodum difficulter suffragari suo 10, q̄ a stat probatur
 solentissima amula istam alij q̄dãdam rebus
 operosioribus naturam in sua esse asserunt q̄ animal
 cula q̄dam producit ut apes e uentibus bonum
 recentioribus ~~in~~ fine obrutis ut inuentoris
 corpe examinato hec 2do q̄a Angeli p̄spectum
 Ent qua qualitatem temperiem ueri aurum
 requirit, q̄ si oia ritè componat & temperiunt
 applicent astrum et in fluxu obseruato aurum
 proferent hec: si q̄ dicit p̄c q̄dem id fieri
 s̄ x̄o hominum arte qua de in p̄posito sermo
 e Respondet inquit oio esse q̄ gminat eiusmo
 di actus f̄ctam adeo supra humani ingenij
 capum esse ut a nemine mortali comparari

Respondet dicit
de Alchimistica.

Præaffirmat.

probatur.

Respondet.

obectio.

Responsio.

possit. Neq; uo refert q; eadem ars nunc lateat
 neq; latere i; fornace chimia ueni aurum
 p; dicit; in multa uidet hominum solertia &
 industria inueniunt sup; idib; seculis ignota
 ut ars typographica artificum sepandi aurum
 ab argento succari ex amundib; excoquendi
 & similia. Illud tñ in hac disputacōe sapienter monēt
 Comites: Chimia p;not nunc se h; de quādam celi

Nota tñ eadē dicitur
 dicitur.

q; dicitur aurum a se gessit effluuio artificum
 q; dicitur aurum a se gessit effluuio artificum
 requir; excoquenda tunc ac fuerit minus p;fectum
 autum p; legitimo & rati diuendat tunc ac uer
 macula promittendo lura dupiat, quo rōte
 eig professores in rebus: Haud salub; bñ audiret.

Quaestio
 Utin; forma artificialis
 distinguitur a p;fecta
 rebus.

Ad 2m q; attinet Utin; si: artificialis forma
 distinguitur a subiecto de quantitate uaria sunt
 sententia. Reales q; futant quantitatem a sub
 iecto realit; nō distingui p;sequens dicit et signa
 ra artificialit; realit; a p;fecto nō fieri. Et

Hac opinio i; falsa.

opinio hac falsa & improbabilis ē ut suo loco di
 cetur. Nam ut quantitas a p;fecto ita & signa
 ra ab eodem realit; distinguitur; tamen restat

Quaestio
 Utin; figura a quantitate
 realit; distinguitur.

q; p;no num; arit; illa figura realit; a quantitate
 distinguitur. Sedent atq; ex q; b; ē sol; p; p;fecti

Soti sententia.

contra p[ro]p[ri]as res aliqd producit in se habet uera
 cum r[ati]o[ne] f[aci]t: q[uo]d producit noua formam.
 Responde[n]s. Quidam concedendo totum argum[entum] s[ed] nondum e[st] proba-
 tu[m] forma[m] illa[m] realit[er] a quantitate distingui
 2. Marg[ar]it[us]. 2do s[ed] sp[irit]ualis forma foris in qualitate quanti-
 tatis in quantitate q[uo]d distinguitur realit[er] s[ed] ne-
 gati[ue] co[n]tra q[uo]d eadem res sunt diuersas
 Respon[si]o. q[ui]as formales in diuersis p[ro]dicamentis
 uarij s[un]t ut patet ex hoc: Sufficit .n. uocari
 in r[ati]o[n]abilib[us] et se mutuo negari possunt
 quib[us] hic accipit: Venit .n. Tre figura
 in est quantitas uer[um] fortit[er] & r[ati]o.
 Ezechij sententia. Ezechij 2do p[ro]p[ri]o q[ui] in uentis fortis ut ar-
 uerire: multu[m] .n. ostendit q[uo]d artem nulla r[ati]o uen-
 tibus .n. noua produci p[ro]bat p[er] sola[m] s[ep]aratione[m] p[er] hinc
 item p[er] sola[m] q[ui]ntione[m] ut ablatione[m] n[on] fit
 eos noua s[ed] ars s[ed] s[ed] in s[ep]at[ur] s[ed] ut uen-
 ex dim[en]sione uere facit imaginem et q[ui]ntione[m]
 panni dei: facit uentem q[uo]d non producit noua
 rei. 2do p[er] modum localem s[ed] b[er]u[m] u[er]o
 curu[m] ut circularit[er]: s[ed] p[er] modum localem n[on]
 augetur ulla noua qualitas s[ed] q[uo]d q[uo]d r[ati]o p[ro]
 ducit artem p[er] artem q[uo]d dicit Ezechij illu[m] fa-
 cere se[m] p[ro]ducere aliquale nec credit hoc

sunt aliquale esse auras. Sed haec sententia subtilior est quam
 ut intelligi possit, nam si res aliter se habent aliquantulum sepe
 post artem tunc quodammodo ut res. ut res a se habent
 & quantitate distinctum d. ab arte productum. Ad
 primum negat Maior. Ad 2da dicitur ad motu localium
 baculi auerere et caetera alterationes quoniam for-
 ma induant. Porro non desunt quae licet quodammodo
 quodammodo ab arte produci aiant tamen illud non esse qua-
 litatem sed relationem ac respectum. Sed fallunt hi. Non placet.
 Nam ut suo loco ex tota praedictorum sententia docet
 motus non est ad relationem sed ad se ipsum quodammodo
 tamen non solummodo sed et ad relationem. Verum quodammodo
 est forma huius relationem annexa huiusmodi
 non tamen non primario ab arte produci.
 Ad 3am quae attinet notandum est quod ex Euklio loco utato
 variis esse effectus: Aliquos enim natura incipit & complet
 ut leonem arboris &c. aliquos natura incipit sed non
 complet ut vinum &c. aliquos ars incipit & natura
 complet ut ~~egypcos~~ aliquos ars & natura simul complet
 & incipiunt quales effectus est nigritudo fundere
 campanam & fere vermicum. Si enim ars sola hos effe-
 ctus produci potest aut non omni tempore. Aliquos ars
 incipit & complet ut formam vestem &c. Notandum
 autem illos solos effectus quos ars sola incipit & complet
 qui effectus dicuntur
 proprii artificiales

- Vary the Effects.
- 1°
 - 2°
 - 3°
 - 4°
 - 5°

coit & p^rimum dⁱu artificiales; reliqua n^o p^ria
 artificiales p^ria naturae s^ut. Et licet ars solida
 figura¹ aut p^rducere possit p^r t^um eadem
 uita a^u n^o p^rducere formas s^uperiores ut cum
 q^uo multo alijs manifestum est tunc est pars quo
 m^o dⁱes uesimus q^u s^upe est p^resenti a^u p^resenti
 uita dⁱfert.

Capitulum 2. 3 + 5 & 6.

¶ Do cap: deet scire q^uo sit dⁱscipline n^o p^ria
 cum & Mathematica adeoq^{ue} n^o p^riam p^ria naturae
 & dⁱscipline Mathematicas. Differunt aut^{em} scire
 more aliam^u sciam^u & q^uo dⁱscipline n^o p^ria
 & sciam^u dⁱscipline n^o p^ria. Vide q^uo dⁱscipline
 aut^{em} p^ria naturae s^ut h^uic dⁱscipline n^o p^ria
 n^o p^ria & astrologiam q^uo s^ut s^uae mediae p^ria
 t^um naturae p^ria mathematica. Dominu^m in Mathe
 maticis plana solida longitudo & p^ria q^uo dⁱscipline
 q^uo inueniunt^{ur} in corpib^{us} ad p^riam naturae p^ria
 tib^{us}; Rurs^{us} aut^{em} Astrologia celestiu^m p^ria
 a^utem ut notu^m figuram & id genus alia uita
 pleh^{us} p^ria p^ria n^o p^ria celestiu^m res n^o p^ria
 tel^{us} n^o inueniunt^{ur} dⁱscipline q^uo p^ria n^o p^ria

Physica & Mathematica
 a^utem differunt.

Qua dⁱscipline Mathematicae